

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Факультет програмної інженерії та бізнесу

Кафедра економіки та публічного управління

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

магістра
(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: «**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ**»

ХАІ.601.667пуа.25О.281. 206503 ПЗ
Виконав: здобувач 2 курсу групи 667пуа
Спеціальність 281 «Публічне управління та
адміністрування»

(код та найменування)

Освітньо-професійна програма:
«Управління та адміністрування регіональних
економічних систем»

(найменування)

Басв Д. І.

(прізвище й ініціали здобувача)

Керівник: Тюріна Д. М.
(прізвище й ініціали)

Рецензент: Поступна О. В.
(прізвище й ініціали)

Харків – 2025 року

**Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»**

Факультет програмної інженерії та бізнесу

(повне найменування)

Кафедра економіки та публічного управління

(повне найменування)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

(найменування)

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

(код та найменування)

Освітня програма «Управління та адміністрування регіональних економічних систем»

(найменування)

**ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри**

Вікторія ШВЕДУН

(ім'я та прізвище)

(підпис)

«25» вересня 2025р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Баєва Дениса Ігоровича

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

1. Керівник кваліфікаційної роботи: Тюріна Д. М., д. наук держ. упр., доцент, затверджений наказом Університету «22» жовтня 2025 року № 1680 -уч
2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи « 1 2 » грудня 2025 року
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи: чинне законодавство, матеріали виробничої практики, періодична література, статистичні дані, інші джерела.
4. Зміст пояснювальної записки: охарактеризувати сутність, мету, принципи та теоретико-методологічні підходи до формування державної політики соціального захисту населення; систематизувати нормативно-правову базу соціального захисту та визначити її еволюцію під впливом сучасних викликів; проаналізувати сучасний стан реалізації соціальної політики в Україні, інституційну структуру, ключові виклики та проблеми в умовах воєнного стану; визначити напрями удосконалення державної політики соціального захисту в умовах повоєнного відновлення та посилення національної стійкості.
5. Перелік графічного матеріалу: Презентація кваліфікаційної роботи в Power Point.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Основний	Тюріна Д.М., доцент каф. 601	01.10.2025	12.12.2025

Нормоконтроль

Тюріна Д. М. «05» грудня 2025 р.
 (підпис) (ініціали та прізвище)

7. Дата видачі завдання «03» жовтня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Дослідження основних літературних джерел з метою кваліфікаційної роботи	06.10.2025 - 19.10.2025	виконано
2.	Розділ 1 Теоретичні засади державної політики соціального захисту населення в Україні	20.10.2025 – 02.11.2025	виконано
3.	Розділ 2 Аналіз сучасного стану та викликів реалізації державної політики соціального захисту.	03.11.2025 – 16.11.2025	виконано
4.	Розділ 3 Напрями удосконалення державної політики соціального захисту	17.11.2025 – 29.11.2025	виконано
5.	Висновки	30.11.2025	виконано
6.	Оформлення пояснювальної записки	01.12.2025 – 02.12.2025	виконано
7.	Оформлення графічного матеріалу	03.12.2025 – 04.12.2025	виконано
8.	Нормоконтроль та перевірка на плагіат	05.12.2025 – 07.12.2025	виконано
9.	Одержання відгуку керівника та рецензії	08.12.2025 – 09.12.2025	виконано
10.	Підготовка до передзахисту та передзахист	10.12.2025 – 12.12.2025	виконано
11	Підготовка до захисту	13.12.2025 – 22.12.2025	виконано

Здобувач

Денис БАЄВ
 (підпис) (ім'я та прізвище)

Керівник роботи

Діна ТЮРІНА
 (ім'я та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота на тему «Формування та реалізація державної політики соціального захисту населення в Україні»

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 105 сторінок, у тому числі 11 таблиць, 2 рисунків, 4 додатків. У роботі використано 128 джерел наукової та нормативно-правової літератури.

У першому розділі розкрито теоретичні засади формування державної політики соціального захисту населення, уточнено сутність, мету, функції та принципи соціального захисту в системі публічного управління. Проаналізовано основні наукові підходи до трактування соціального захисту, охарактеризовано його роль як інструменту забезпечення соціальної безпеки та суспільної стійкості, а також систематизовано функціональні моделі соціального захисту.

У другому розділі здійснено аналіз інституційної структури системи соціального захисту в Україні. Оцінено сучасний стан реалізації державної соціальної політики в умовах воєнного стану, визначено ключові виклики та проблеми, пов'язані з масовим внутрішнім переміщенням населення, зростанням кількості ветеранів, осіб з інвалідністю війни та підвищеним навантаженням на бюджетну систему.

У третьому розділі обґрунтовано напрями удосконалення державної політики соціального захисту в контексті повоєнного відновлення та посилення національної стійкості. Запропоновано стратегічні орієнтири розвитку соціальної політики, механізми підвищення адресності соціальних виплат, удосконалення системи державних соціальних стандартів, а також напрями оптимізації бюджетного регулювання та субсидування соціальних потреб.

У висновках узагальнено результати дослідження, сформульовано основні наукові та практичні положення, підтверджено необхідність трансформації державної політики соціального захисту з урахуванням воєнних викликів та післявоєнних потреб.

ABSTRACT

The qualification thesis is entitled “Formation and Implementation of State Social Protection Policy in Ukraine”

The qualification thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references, and appendices. The total volume of the thesis is 105 pages, including 11 tables, 2 figures, and 4 appendices. The study uses 128 sources of scientific and regulatory legal literature.

The first chapter reveals the theoretical foundations of the formation of state social protection policy, clarifies the essence, purpose, functions, and principles of social protection within the system of public administration. The main scientific approaches to the interpretation of social protection are analyzed, its role as an instrument for ensuring social security and societal resilience is characterized, and functional models of social protection are systematized.

The second chapter analyzes the institutional structure of the social protection system in Ukraine. The current state of implementation of state social policy under martial law is assessed, and key challenges and problems related to mass internal displacement of the population, the growing number of veterans and persons with war-related disabilities, as well as increased pressure on the budgetary system are identified.

The third chapter substantiates directions for improving state social protection policy in the context of post-war recovery and strengthening national resilience. Strategic guidelines for the development of social policy are proposed, including mechanisms for increasing the targeting of social benefits, improving the system of state social standards, and optimizing budgetary regulation and the subsidization of social needs.

The conclusions summarize the results of the study, formulate the main scientific and practical findings, and confirm the necessity of transforming state social protection policy in view of wartime challenges and post-war needs.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	10
1.1 Сутність, мета та принципи державної політики соціального захисту населення.....	10
1.2 Нормативно-правова база соціального захисту в Україні.....	28
1.3 Форми та види соціального захисту населення.....	34
Розділ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ВИКЛИКІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	40
2.1 Інституційна структура системи соціального захисту в Україні.....	40
2.2 Оцінка сучасного стану соціального захисту під час воєнного стану.....	45
2.3 Аналіз проблем реалізації політики соціального захисту	60
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ.....	67
3.1 Стратегічні напрями формування і розвитку соціальної політики держави	67
3.2 Удосконалення системи державних соціальних стандартів та критеріїв адресності	72
3.3 Механізми удосконалення бюджетного регулювання і субсидування соціальних потреб.....	75
ВИСНОВОК.....	82
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ.....	85
ДОДАТКИ.....	101

ВСТУП

Актуальність обраної теми обумовлена необхідністю переосмислення ролі та інструментів публічного управління у сфері соціального захисту населення України в умовах глибоких суспільних трансформацій. Сучасний стан системи соціального захисту визначається дією комплексних зовнішніх та внутрішніх чинників – глобальних криз, пандемії COVID-19, повномасштабної воєнної агресії, демографічних змін та зростанням соціально-економічних ризиків. Ці процеси висувають нові вимоги до органів публічної влади, оскільки потребують оперативних управлінських рішень, адаптації політики соціального захисту до надзвичайних умов та формування механізмів забезпечення стійкості соціальної системи.

Проблематика соціального захисту у публічному управлінні сьогодні характеризується руйнуванням інституційної та матеріальної інфраструктури, різким збільшенням кількості вразливих груп населення (ВПО, ветерани, сім'ї загиблих, постраждалих від бойових дій), зміною пріоритетів державної політики, необхідністю цифровізації соціальних послуг та впровадженням ризик-орієнтованих моделей управління. За цих умов особливої ваги набуває питання спроможності державних інституцій забезпечувати ефективну реалізацію соціальних програм, координацію міжвідомчих дій, прозорість, адресність і швидкість прийняття рішень.

Теоретичними та практичними аспектами публічного управління та адміністрування займалися такі вчені, як: М. Ажаха [123], Л. Антонова [3], С. Домбровська [32], О. Крюков [71], Н. Леоненко [73], В. Мороз [79], О. Поступна [73] та інші.

Питаннями визначення особливостей формування та реалізації державної соціальної політики займалися такі вчені, як: О. О. Аніна [2], А. М. Балашов [5], С. М. Бондаренко, Н. Бугас [8], В. Головка [19–23], Л. Дідківська [29], А. Кравченко [66–70], В. Кисельов, В. Смоляков [64], І. Лемещук [72], Е. Лібанова, О. Палій, В. Скуратівський [111], І. Михайловська, О. Неліпович [76],

О. Пархоменко-Куцевіл, Н. В. Рак, Л. А. Горієва, О. Ю. Лихошва, І. Смирнова [112], Н. Стаховська, К. Дідківська [115], М. Туленко [116], А. Холодницький [122], Г.. Чанишева [125] та інші.

У науковій літературі розглядаються окремі правові, фінансові, організаційні та технологічні аспекти модернізації соціальної політики. Проте відсутній цілісний аналіз трансформації публічного управління соціальним захистом після 2022 року, коли державна система зіткнулася з безпрецедентними викликами та була змушена працювати в умовах військової загрози, масштабного внутрішнього переміщення населення та зростання потреб у соціальних послугах. Це визначає необхідність подальших наукових досліджень, спрямованих на виявлення ефективних механізмів публічного управління, їхню адаптацію до кризових ситуацій та формування нової моделі соціального захисту, орієнтованої на стійкість, інклюзивність та результативність.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні сутності державної політики соціального захисту населення, аналізі її реалізації в умовах воєнного стану та визначенні напрямів удосконалення у період повоєнного відновлення.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- охарактеризувати сутність, мету, принципи та теоретико-методологічні підходи до формування державної політики соціального захисту населення;
- систематизувати нормативно-правову базу соціального захисту та визначити її еволюцію під впливом сучасних викликів;
- проаналізувати сучасний стан реалізації соціальної політики в Україні, інституційну структуру, ключові виклики та проблеми в умовах воєнного стану;
- визначити напрями удосконалення державної політики соціального захисту в умовах повоєнного відновлення та посилення національної стійкості.

Об’єкт дослідження – процес формування та реалізації державної політики соціального захисту населення в Україні.

Предмет дослідження – механізми функціонування системи соціального захисту населення, а також їх трансформація в умовах воєнного стану.

Методи дослідження Для набуття достовірних наукових знань у сфері публічного управління та адміністрування використано комплекс методів: теоретичний аналіз наукової літератури та нормативних актів для обґрунтування сутності політики; системний підхід для класифікації форм і видів соціального захисту; статистичний та порівняльний аналіз бюджетних видатків і викликів для оцінки сучасного стану; синтез і моделювання для розробки напрямів удосконалення; історичний метод для вивчення еволюції політики до та після 2022 року.

Елементи наукової новизни полягають в узагальненні зміни мети і принципів соціального захисту в Україні під впливом збройної агресії, систематизації нормативно-правового забезпечення в умовах війни, визначенні нових механізмів реабілітаційно-інтеграційної моделі соціального захисту та обґрунтуванні практичних напрямів цифровізації, таргетизації і фінансової оптимізації соціальної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованих механізмів і рекомендацій органами публічної влади, органами місцевого самоврядування, соціальними службами та інституціями, що працюють з ветеранами, ВПО та іншими вразливими категоріями населення, для підвищення ефективності реалізації соціальної політики.

Апробація результатів дослідження була здійснена шляхом участі у наукових конференціях та представлення основних положень роботи у вигляді тез на III Міжнародній науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Сучасні напрямки розвитку менеджменту та економіки в умовах VUCA-світу», що відбулася 14 листопада 2025 року.